

I DECEMBER 1924.

AFLEVERING 8.



NADruk VERBODEN.

Opgericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en Dr. JAC. P. THIJSSE.

REDACTIE:

J. HEIMANS, AMSTERDAM.

Dr. JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL

ADRES DER REDACTIE:

Dr. JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM

ADMINISTRATIE:

2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

PRIJS PER JAAR f 6.50.

HET KAMPEREILAND IN 1924.

DE broedtijd ligt al weer ver achter ons en de winter staat voor de deur! Onwillekeurig gaat ieder in gedachten nog eens na, wat die tijd ook dit jaar gebracht heeft voor *zijn* omgeving; en al de heerlijke herinneringen aan die genotvolle uren daarbuiten te midden van het komende nieuwe leven doorgebracht, komen weer boven en het is, alsof je ten tweeden male dat alles doorleeft. Zoo gaat het mij tenminste en vooral nu ik voorloopig mijn geliefde Eiland vaarwel heb moeten zeggen.

Wel stroomt ook hier dezelfde IJssel, in mijn nieuwe woonplaats, maar het ruischende riet, afwisselend met donkere biesvelden, waar de roerdomp brult en het baardmannetje zijn welluidenden roep laat hooren, zoek ik hier tevergeefs. En met des te meer genoegen maak ik dus van deze gelegenheid gebruik, om het een en ander te vertellen van het wel en wee der Kampereilandervogels.

De steltlooptjes kwamen er dit jaar goed af, wat wel grootendeels te danken is aan de goede zorgen van „Vogelbescherming”. Helaas kan ik dit niet van de rietbewoners zeggen, maar laat ik niet vooruitloopen!

29 April, den eersten dag waarop de kievitseieren niet meer gezocht mogen worden, nam de bewaking een aanvang, daar juist dan de meeste kans op uithalen bestaat.

Direct 's morgens toog ik er met den bewaker op uit; er stond een bulderwind; maar de moeite, die we ons getroostten, werd niet onbeloond gelaten.

Op het oude Grutto terrein, vlak over het Ganzediep, bij 't Seveninger veer, waren nog geen nesten te bespeuren, op het Binneneiland echter, aan den Middendijk zagen we van verre de kemphaantjes weer op hun oude plekje, op den weg. En bijna op dezelfde plaats, waar verleden jaar een kievitsnest vlak op den rand

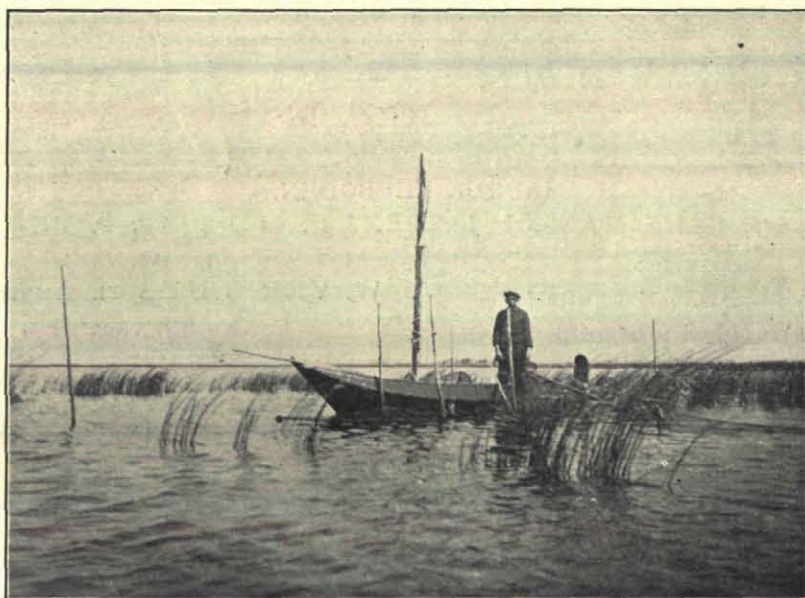


Fig. 1. Visscher licht zijn fuiken bij 't Binnenlicht. Kampereiland 23 Juni 1924.
Foto C. G. B. TEN KATE.

van de berm lag, vonden we nu een gruttonest met twee eieren en kort daarbij zat een bebroed kievitslegsel.

Twee scholeksters scharrelden er ook rond, maar daarvan gelukte het dit jaar niet, het nest te vinden, in tegenstelling met het vorige seizoen.

In het Noorddiep waren eenige koetennesten in aanbouw en boven ons joegen een troep gierzwaluwen. Die waren dit jaar wel bijzonder vroeg, want 18 April signaleerde ik er al één boven de rivier. Kuifeendjes en een vijftal kramsvogels op den terugtrek vormden daarmee wel een contrast. Die pasten beter bij wat we aan den zeedijk te zien kregen.

Woest lagen daar nog de dorre rietvelden en alles was één groote waterplas; wild spatte het schuim der golven op en een stapel rietbossen bood ons een welkome

schuilplaats tegen den steeds toenemenden wind. En het kostte werkelijk eenige verbeeldingskracht om je voor te stellen, dat daar straks massa's vogels een veilig plekje zouden vinden om hun kroost groot te brengen. Maar veilig zou 't er ook helaas niet zijn!

Even hoorden we een roerdomp tusschen het windgebulder door. Die moest maar kalm afwachten, tot het de elementen liefde tot bedaren te komen, terwijl zijn collega's aan den IJssel al zwaar bebroede eieren hadden, ja zelfs acht dagen later al jongen zouden hebben!

Het is toch wel merkwaardig, dat de broedperiode zoo maar haast onbeperkt verschuifbaar is, niet alleen bij den roerdomp, maar ook bij vogels van zeer verschillende groepen, zooals: baardmees, rietgors, kuikendief, fuut enz.!

En blijkbaar nog wel alleen door dien ééne factor: het ontbreken van een geschikte plaats — al is dat ook wel het cardinale punt! —

Het aantal nesten van de steltloopertjes nam weldra snel toe, zoodat we tenslotte aan dien ééne berm van den Middendijk, dus feitelijk zoo aan den weg, waar dagelijks tweemaal de postbode passeerde en de nabijwonende boeren, niet minder dan twee legsels van den kievit, twee van tureluur, twee van de kemphaan en één van de grutto wisten te liggen — en allemaal vlak bij elkaar!

In de weilanden zelf lagen er nog veel meer en het was opvallend, zooveel kemphaantjes als er waren; en ik geloof niet te overdrijven door te zeggen, dat het Kampereiland wat de gewone steltloopertjes betreft, niet voor Texel onderdoet, uitgezonderd dan de scholeksters.

De meeste broedsels kwamen tot hun recht; uitgehaald werd er waarschijnlijk weinig, tenminste te oordeelen naar de contrôle-nesten, die met opzet aan den kant van de weilanden gezocht werden, om door het grasvertrappen de boeren niet tegen te krijgen.

Wel gingen, evenals vorig jaar eenige legsels verloren, doordat in de betreffende weilanden een troep pinken werden losgelaten, die in een minimum van tijd alle nesten, die we er wisten, vertraptten, ook een kievitsnest met 5 eieren! Slechts één leeuweriknest kwam er goed af.

Het is geweldig, hoe een terrein daardoor verandert; met veel moeite gelukt het vaak pas om bepaalde plekken terug te vinden, zelfs als ze speciaal gemerkt zijn.

19 Mei reden we na een vluchtig bezoek aan de contrôle-nesten verder, en staken

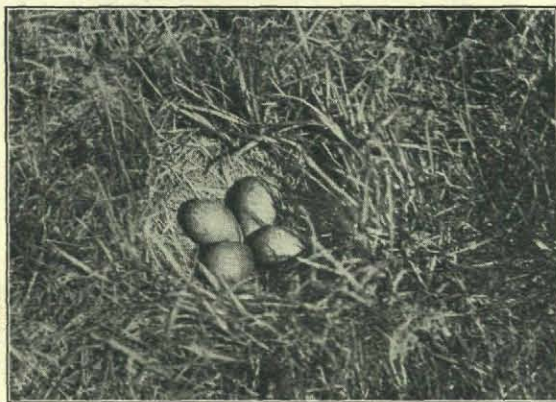


Fig. 2. Grutto-nest. Kampereiland Mei 1924.

Foto C. G. B. TEN KATE.

met de pont het Rechterdiep over, dat de Kattewaard van het eigenlijke Eiland scheidt. Dit eilandje, gelegen tusschen Rechterdiep, Keteldiep en zee, bevat vier boerderijen en het huisje van den lichtwachter.

Steltlooptjes broeden er niet veel, tenminste in vergelijking met het overige Eiland, waar de van ouds bij eierenzoekers beroemde plekken liggen.

Maar in het biesveld aan den zeekant langs de Ketelpier is een geliefde broedplaats van de futen.

Die broeden daar bij tientallen, vlak bij elkaar, ware kolonies vormend. Nu was

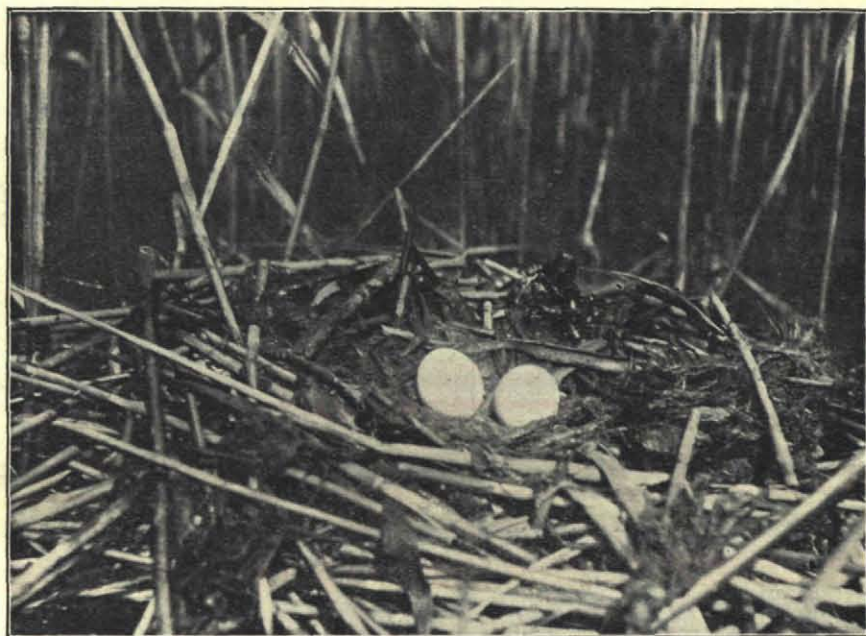


Fig. 3. Een futennest van de kolonie bij 't Binnenlicht. Kampereiland 22 Mei 1923.

Foto C. G. B. TEN KATE.

er nog weinig leven in de brouwerij, wat we vanaf het Binnenlicht gemakkelijk konden waarnemen; het riet was ook nog veel te kort.

Wel trokken er telkens aalscholvers over en vlogen er een tweetal zilverplevieren, terwijl vanuit het riet vóór ons onophoudelijk het eentonig geroep van de rietgorsjes klonk.

En heel in de verte bij de Ramspol wemelde het op de zandbanken van zich zonnende aalscholvers en zilvermeeuwen.

24 Mei had de excursie van de afd. Apeldoorn en Zutphen van de Natuurhistorische Vereeniging op het Eiland plaats. En hoe dat biesen-terrein absoluut van het natte element afhankelijk is, bleek ook toen weer voor de zooveelste maal.

Terwijl de deelnemers op de Ramspol — dat kleine schiereilandje, dat door een

krib van een kwartier gaans met het vaste land verbonden is — zaten uit te rusten en genoten van het heerlijke uitzicht, stak de wind steeds feller op, zoodat, toen de terugtocht aanvaard werd, de heele krib ongeveer onder water stond en het heele gezelschap het uitstapje met natte voeten moest bekoopen en dat nog wel zonder de baardmeesjes, die 't hoofdpunt van het programma vormden, gezien te hebben, daar die zich met dat weer schuil hielden onder in het beschuttende riet.

Vanaf den 25en werd vooral het biesveld bewaakt, daar de meeste steltloopers nu toch jongen hadden of zwaar bebroede eieren en verder de boeren er ook wel voor zorgden, dat er niet in het hoge gras werd geloopt.

Eerst 3 Juni had ik weer gelegenheid mee te gaan. Om half 10 zaten we in de ranke punter en dansten weldra op de hoge golven; goed elf uur belandden we achter in het Rechterdiep waar we eenige futennesten bekeken.

De meeste waren helaas verdwenen — het werk van de biezenpooters die den heelen dag in het biesveld rondwaden en dus bijna niet te controleeren zijn, vooral daar ze geen vasten werktijd hebben, die immers geheel afhankelijk is van den waterstand. En hoe die kan variëeren, zagen we reeds!

Gelukkig heeft het Gemeentebestuur daar verder een stokje voor gestoken. Het is werkelijk een verblijdend teeken, dat de Gemeente Kampen in deze zoo krachtig de Vereeniging tot Bescherming van Vogels steunt, om ook op het Kamper grondgebied de vogels een rustige broedgelegenheid te verschaffen. Niet het minst hebben we dat te danken aan de enthousiaste medewerking van den heer commissaris van politie en ook van de waterpolitie. —

Kleine karekietennesten waren er nu bij massa's langs de sloten van het biesveld en het viel weer duidelijk op, hoe geweldig eieren kunnen varieeren in vorm en grootte en vooral in de kleurverdeling.

Ook baardmeesjes vlogen onophoudelijk heen en weer, zoodat daar wel nestjes zouden zitten, maar de ervaring leert daarbij, dat in het wilde weg zoeken meest vruchteloos is, waarom we, rustig in de boot gezeten, deze prachtige vogeltjes in hun doen en laten bespieden. En 't duurde dan ook niet lang of telkens weer opnieuw kwam een paartje kijken, steeds op hetzelfde plekje vlak bij ons. En zoo vonden we dit jaar op 3 Juni het eerste baardmeesnest, met zeven eitjes. 't Was werkelijk een voldoening, die prachtig witglanzende eitjes, met fijne streepjes ijl



Fig. 4. Baardmeesjesnest. Kampereiland 16 Juni 1924.
Foto C. G. B. TEN KATE.

bestrooid, daar vóór je te zien liggen, afwijkend als ze zijn, van die van alle andere zangvogels die 't riet bewonen.

Nu eindelijk hadden ze *hier* dus pas gelegenheid gekregen om een nest te bouwen, terwijl de heer van Overbeek de Meijer, assistent aan het Zoöl. Lab. te Utrecht, in de Paaschvacantie in N. W. Overijssel *binnendijks* reeds een nest gevonden had, zooals hij me vertelde, toen we zen Pinksterdag 9 Juni, speciaal voor de baardmannetjes met den bewaker megingen. Visscher toonde ons dien dag een nieuw nest met tien eitjes en de heer van Overbeek vond nog een derde met zes; dit laatste was prachtig gevoerd met rietpluimen en bevatte bovendien nog een extra laagje pluus van een of andere plant.

Legsels van tien schijnen niet veel voor te komen, maar Visscher had ze wel eens meer gezien en het „Practical Handbook” vermeldt dit ook (blz. 258): „5 to 7, but sometimes 8 to 12 are found in one nest”.



Fig. 5. De bewaker op het Binnenlicht.
Kampereiland 19 Mei 1924.

Foto C. G. B. TEN KATE.

Het eerste nest was verdwenen; aan de doorsgesneden rietstengels was duidelijk te zien, dat hier een deskundige aan het werk was geweest. Een reden te meer dus, om dit mooie gebied goed te laten bewaken. Maar wat kan nu ook één man in zoo'n uitgestrektheid doen, tenminste tegen geraffineerde verzamelaars! —

Een week later zat ik alleen weer met den bewaker in de biezen en maakte toen een opname van het laatst gevonden nest, dat nu 7 eitjes bevatte. Onderwijl was het nest

heel wat veranderd, het pluus was verdwenen en de rand was verder bijgewerkt, zoodat het nu nog veel dieper was

Daardoor was het fotografeeren verre van makkelijk, vooral ook, daar ik bang was te veel riet rondom het nest te vernielen.

Hierbij kwam nog, dat dit nest hoog tusschen de rietstengels zat, evenals van een karekiet, omdat een hoop oud riet, dat er onder gedreven was, als grond fungeerde. Zodoende kwam het toestel vlak boven de nestopening te staan, hoe hoog ik de pooten ook stelde en de eieren waren wel wat erg groot, maar ik was wat blij, zelf een kiekje te kunnen maken. (fig. 4).

Later maakte de heer Tepe ook opnamen bij dat zelfde nest, tijdens het voeren van de jongen. Het paartje was toen zoo mak, dat ik volgens den bewaker wel zoo er bij staande een kiekje had kunnen nemen. Maar daar ontbrak me helaas de tijd voor!

23 Juni zeilden we het Rechterdiep uit en koersten naar het Binnenlicht om de futenkolonie te bezoeken.

Er zaten nu verscheiden nesten, al dadelijk vonden we er een drietal met eieren, naast vele nog in aanbouw.

Kolossale nesten zijn dat, wat daar in zee ook wel noodig is bij krachtigen golfslag (zie fig. 3).

En typisch genoeg zitten ze allemaal in dezelfde kleine rietpol, die ver in zee vooruitsteekt.

Na bij één der voltallige legsels een oud toestel voor den heer Tepe opgesteld te hebben, ging Visscher eenige fuiken lichten, die hij daar in de buurt had staan. Onderwijl stapte ik met waterlaarzen aan de zee in, die daar overal heel ondiep is, om er een foto van te nemen (zie fig. 1).

Vervolgens staken we schuin over naar de Ramspol, (zie fig. 7), waar we landden en naar het baardmeezennest gingen zien. Daar zaten nu zes heel kleine jongen in en één ei. Dan nog naar een kiekendiefnest (van de bruine) met 2 dons-jongen en ook 1 ei. Die broedden er verscheiden, ook de aschgrauwe, waarvan we herhaaldelijk vrouwelijke exemplaren waarnamen, te kennen als ze zijn aan de helderwitte stuit. Het is er ook werkelijk een ideale gelegenheid voor deze roovers.

Maar de heeren jagers zijn minder op hun gezelschap gesteld, zoodat eenige jaren geleden één dezer Nimrods de broodjagers verzocht er eens flink opruiming onder te houden, waarvoor ze dan als belooning vijftig cent per stuk zouden krijgen.

In één winter leverde dat toen aan drie beroepsjagers niet minder dan 180 halve guldens op, naar één er van me zelf vertelde!

Maar ondanks die moordpartij in het groot is de stand nu al weer aanzienlijk. En onder de tegenwoordige omstandigheden zal een dergelijke historie wel niet voor een herhaling vatbaar zijn.

De jongen schijnen niet altijd op hun geboorteplaats te blijven, één der verleden jaar door mij geringde exemplaren tenminste, werd bij Katerveer geschoten, naar ik vernam van den heer Engels uit Zwolle, die het dier ter praepareering had ontvangen.

Drie weken verliepen, zonder dat ik tijd had naar 't Eiland te gaan, en reeds had

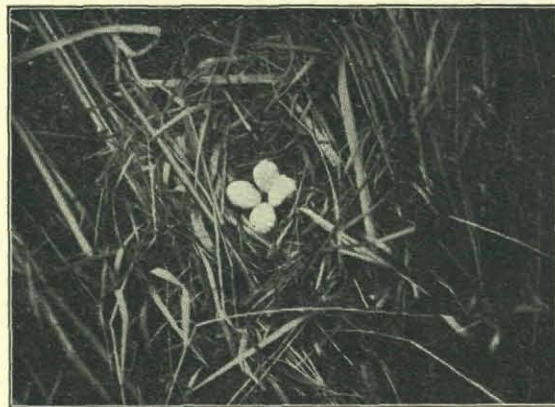


Fig. 6. Het verstormde Waterrainest.

Kampereiland 22 Juli 1924.

Foto C. G. B. TEN KATE.

ik de hoop opgegeven, dat ik dit jaar nog wat van den waterral te zien zou krijgen, naar wiens nest al zooveel gezocht was, vooral daar de heer Burdet er een premie op gesteld had voor den bewaker.

Maar deze had me al meermalen verteld, dat hij ze vroeger nooit vond, vóór de opening van de eendenjacht, dus ongeveer half Juli. En nu zou hij gelijk krijgen!

Want Zaterdag 19 Juli kreeg ik bezoek van den heer Koppejan, den commissaris van politie te Kampen, die zoo vriendelijk was, me een ei van den waterral te overhandigen, dat zijn waterpolitie als bewijsmateriaal meegebracht had uit een legsel van zeven.

Die had dit na veel moeite gevonden, op aanwijzingen van biezensnijders, welke steeds in dezelfde omgeving een ral hadden gehoord.

4 Juni had mijn vriend Visscher den eersten waterral pas gehoord, hoewel hij er steeds nauwkeurig opgelet had.



Fig. 7. Visscher in zijn punter bij de Ramspol.
Kampereiland 26 Mei 1924.

Foto C. G. B. TEN KATE.

Beide, aankomstdatum en broed-tijd, zijn hier dus wel erg laat!

Maandag 22 Juli ging ik er direct heen met de waterpolitie, maar we hadden alle hoop reeds opgegeven om het nog aan te treffen, want juist Zaterdags' had die verschrikkelijke storm plaats gehad, welke ook op de Zuiderzee een schip met man en muis had doen vergaan.

En de biezenbaas, in wiens hutje we onze waterlaarzen aantrokken, vertelde dan ook, dat het nest wel meer dan een halve meter onder water gestaan had. Met één der biezenpramen bracht hij ons in het

rietveld, waar we landden bij één dier verraderlijke drijfstillen, waar je soms tot je middel in kunt zakken, zonder er alleen weer uit te kunnen komen.

Daar lag het nest mooi verborgen in het planten-gewirwar; het was heelemaal leeg, maar er onder en er bij lagen de stukke eieren, sommige nog vrij gaaf.

We schikten ze weer in het nest zoo goed en kwaad als het ging en daarop maakte ik een kiekje van dit armzalig overschot (zie fig. 6). De oude ral was nog in de buurt en éénmaal liet hij, dicht achter het nest, een duidelijk steunend geluid hooren, als van een benauwde zieke.

Terwijl we terugboomden naar de wal, vertelde de biezenbaas me, die nu zijn vader, welke méér dan 40 jaar van Maart tot October met zijn gezin aan den dijk gewoond had, was opgevolgd, dat hij altijd véél nestjes van die „waterhoentjes” gevonden had, maar de meeste hadden kleinere eitjes, welke ook veel donkerder gevlekt waren.

Toen reeds vermoedde ik, dat die eitjes van het porcelainhoentje moesten zijn, en daarom zegde ik den eventueelen vinder van zoo'n nest bij voorkeur een flinke belooning toe.

Woensdag's daarop reeds kreeg ik door bemiddeling van de waterpolitie een ei, dat door een biezensnijder tijdens het werken, gevonden was. Vermoedende dat dit het verlangde ei was, blies hij het zelf op zijn manier uit en gaf het bij de eerstvolgende gelegenheid aan den politiemann.

Dit ei bleek werkelijk van het porcelainhoentje te zijn. Helaas had het nogal geleden in het water, waardoor de schaal gedeeltelijk verkleurd was.

Maar ik had nu tenminste het absoluut bewijs, dat ook het porcelainhoentje tot de broedende soorten op ons Eiland behoort, iets wat we overigens natuurlijk al wel lang vermoed hadden. En blijkbaar niet eens tot de zeldzaamste, want later werden nog eenige nesten gevonden, die eveneens verstormd waren, maar waarvan de identiteit toch nog vast te stellen was.

Wat de waterral betreft, kloppen deze data nog wel eenigszins met het „Practical Handbook”, waar gezegd wordt (op blz. 842): „Breeding season: From early April onward to July”.

Van het porcelainhoentje wordt echter op blz. 832 vermeld:

„May to early June in Central Europe; up to July in Finland”.

Aan dat laatste kunnen we dus nu Holland toevoegen.

Door het voortdurend onder water staan van het terrein in het voorjaar, is deze late broeddatum hier dus blijkbaar regel geworden, en mogelijk is dat ook wel de reden, dat ze zoo laat aankomen! (?)

Eigenlijk ben ik daar ook heel blij om, want, ook al vindt het mooie voorstel van dr. Thijssen over de vacantieverdeeling geen bijval, toch valt het broeden van deze vogels, tenminste voor het Kampereiland, in de zomervacantie, zoodat we dus 'n volgend jaar er weer extra naar zullen kunnen zoeken!

Zutphen, 22 Sept. 1924.

C. G. B. TEN KATE, phil. nat. docts.

EEN NIEUW GRAS.¹⁾

Op de slikken langs de Zeeuwsche stroomen groeit vrij algemeen, maar weinig indrukwekkend een stijf grasje, dat zelden hooger wordt dan vier decimeter en met zijn beide stijf tegen elkaar gedrukte bloeiaren, waar de bloeipakjes zelve ook weer vlak tegen aan liggen, er heel anders uitziet dan onze gewone grassen. Het is het Slijkgras (*Spartina stricta*) en het neemt in de wereld der slikken ongeveer dezelfde plaats in als het helmgras in het landschap der duinen. Met zijn stevigen, haast verticalen wortelstok, zijn rijk wortelstelsel, zijn weelderige uitstoeling en

1) De gegevens en de illustraties voor dit artikel zijn ons met groote welwillendheid verschaft door Dr. Lotsy te Dieren.